

Anita Has-Tokarz, Renata Malesa

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie - z perspektywy dziesięciu lat istnienia

---

Forum Bibliotek Medycznych 6/2 (12), 145-159

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dr Anita Has-Tokarz

Dr Renata Malesa

Lublin – UMCS

INSTYTUT BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ UNIwersYTETU MARIi CURIE – SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE - Z PERSPEKTYWY DZIESIĘCIU LAT ISTNIENIA

Abstract

The Maria Curie-Skłodowska University [UMCS] Institute of Library and Information Science, Lublin, is one of Poland's ten academic centers which train future personnel for libraries and information institutions. The traditions of higher education training in library science in the Lublin environment date back to the mid-1970s. The Institute of Library and Information Science has operated as part of the UMCS Faculty of Humanities since 2003. The article discusses the development of the Institute including the historical aspect, the organizational structure, and directions and concepts of training taking into account innovations implemented in the teaching process. The paper also describes the research interests of the Institute's academics, lists their major publications and research projects, and shows the Institute's activities intended to promote the Faculty and the University, and to popularize science and knowledge in the Lublin region. The article also discusses the issues concerning the Institute's scientific and teaching cooperation with centers at home and abroad. It points out the prospects for development and the need to implement modifications in the concept of training that result from the necessity of adjusting the training offer to the challenges of information and knowledge society, and the present-day job market.

Streszczenie

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie jest jednym z dziesięciu krajowych ośrodków akademickich, kształcących przyszłe kadry dla bibliotek i placówek informacyjnych. Tradycje kształcenia wyższego w zakresie bibliotekoznawstwa w środowisku lubelskim sięgają połowy lat 70. tych XX wieku. Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej w strukturze Wydziału Humanistycznego UMCS funkcjonuje od 2003 roku. W artykule omówiono rozwój Instytutu uwzględniając aspekt historyczny, strukturę organizacyjną, kierunki i koncepcje kształcenia, z uwzględnieniem innowacji wdrażanych w procesie dydaktycznym. Scharakteryzowano zainteresowania

badawcze pracowników, wskazano najważniejsze publikacje i projekty naukowe oraz działania Instytutu na rzecz promocji Wydziału i Uniwersytetu, a także popularyzacji wiedzy w regionie. Omówiono ponadto zagadnienie współpracy naukowej i dydaktycznej Instytutu z ośrodkami krajowymi i zagranicznymi. Wskazano perspektywy rozwoju i potrzeby wdrażania modyfikacji w koncepcji kształcenia, wynikających z konieczności dostosowania oferty dydaktycznej do wyzwań społeczeństwa informacji i wiedzy i współczesnego rynku pracy.

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej funkcjonuje w strukturze Wydziału Humanistycznego UMCS w Lublinie od 1 września 2003 roku. Tradycje kształcenia akademickiego w zakresie bibliotekoznawstwa w środowisku lubelskim są jednak dużo dłuższe. Studia bibliotekoznawcze w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej uruchomione zostały w 1974 r., w trybie zaocznym w Instytucie Filologii Polskiej na Wydziale Humanistycznym. W pierwszych latach funkcjonowania ich nazwa brzmiała bibliotekoznawstwo i informacja naukowo-techniczna. Od roku akademickiego 1975/1976 studia te zostały związane z Instytutem Historii. Ich kierownikiem początkowo był prof. dr Jan Gurba, a od 1 VII 1976 r. prof. dr hab. Józef Szymański. Oparcie kierunku na związku z Instytutem Historii, a w szczególności z naukami pomocniczymi historii, najbliższymi swym przedmiotem zainteresowań problematyce bibliotekoznawstwa wynikało również z troski o zapewnienie odpowiedniej kadry naukowej, realizującej proces dydaktyczny na wysokim poziomie. Uregulowanie spraw organizacyjnych, pewna stabilizacja kadry naukowo – dydaktycznej, troska o podniesienie poziomu kształcenia, a także wyraźne zapotrzebowanie regionalnego rynku pracy na wysoko kwalifikowaną kadrę bibliotekoznawczą przyczyniły się do uruchomienia w roku akademickim 1977/1978 studiów w trybie stacjonarnym.

W roku akademickim 1983/1984 uruchomiono studia podyplomowe w zakresie bibliotekoznawstwa. Było to wyrazem nie tylko stabilizacji organizacyjnej i dydaktycznej Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa, ale również prawidłowego rozwoju kadry naukowo – dydaktycznej, która potrafiła w pełni wykonać proces dydaktyczny realizowany na trzech poziomach: studiach stacjonarnych, zaocznych i podyplomowych. W tamtym okresie zespół naukowo – dydaktyczny tworzyli z jednej strony pracownicy zajmujący się naukami pomocniczymi historii, z drugiej zaś zajmujący się problematyką bibliotekoznawczą.¹

Od momentu uzyskania autonomii organizacyjnej, funkcję Dyrektora Instytutu sprawuje prof. dr hab. Maria Juda. Funkcję Zastępcy Dyrektora od 2009 roku pełni dr Anita Has-Tokarz.

---

¹ Zob.: Alicja Matczuk: Bibliografia publikacji pracowników Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa UMCS oraz wykaz prac habilitacyjnych, doktorskich i magisterskich wykonanych w latach 1977- 2003. Lublin 2007, s. 7 -18; Maria Juda: Studia bibliotekoznawcze na UMCS. „*Folia Bibliologica*” 1994/1995 R. 42/43 s. 122-131

W Instytucie funkcjonuje 5 Zakładów: Zakład Informacji Naukowej (kurator dr hab. prof. UMCS Zbigniew Osiński), Zakład Bibliotekarstwa, Książki Współczesnej i Innych Środków Przekazu (kierownik dr hab. prof. UMCS Zbigniew Osiński), Zakład Dawnej Książki i Bibliografii (kierownik prof. dr hab. Maria Juda), Zakład Czytelnictwa i Semiotyki Przekazu Informacji (kierownik dr hab. prof. UMCS Bożena Rejak) oraz Zakład Podstaw Kultury i Naukoznawstwa (kierownik - do 30 IX 2012 roku - dr hab. prof. UMCS Antoni Krawczyń, a obecnie dr hab. prof. UMCS Jarosław Włodarczyk).

Instytut dysponuje zapleczem lokalowym i materiałowym, pozwalającym realizować proces dydaktyczny i badania naukowe na wysokim poziomie. Bazę lokalową stanowią nowoczesnie wyposażone sale dydaktyczne, własna pracownia komputerowa (dodatkowo Instytut korzysta z pracowni komputerowej Wydziału Humanistycznego) i pokoje pracowników. W ramach grantów unijnych pozyskano środki, dzięki którym zasoby Instytutu wzbogaciły się o specjalistyczny sprzęt digitalizacyjny (skaner do zaawansowanej digitalizacji dokumentów zapewniający wysoką rozdzielczość i 20 skanerów do pracy indywidualnej), czytniki do e-booków, aparaty i kamery cyfrowe oraz profesjonalne oprogramowanie wykorzystywane do tworzenia zasobów cyfrowych.

W Instytucie zatrudnionych jest obecnie 20 pracowników, w tym 5 profesorów, 8 na stanowisku adiunkta i 7 asystentów. Reprezentują oni różne specjalności, począwszy od zagadnień ściśle związanych z bibliotekarstwem poprzez bibliografię i inne źródła informacji, informację naukową, czytelnictwo i komunikację społeczną, historię książki i bibliotek, teorię i metodologię bibliologii i informatologii, edytorstwo oraz wiedzę o mediach, historię i teorię kultury, kulturę współczesną po zarządzanie informacją i wiedzą, a także problematykę dotyczącą społeczeństwa wiedzy i informacji.

Na tematykę prac naukowo-badawczych realizowanych w ramach działalności statutowej Instytutu składają się między innymi: kultura piśmiennicza w Polsce doby średniowiecza, dawna książka drukowana w systemie komunikacji społecznej XV-XVIII w., książka w procesie alfabetyzacji społeczeństwa staropolskiego, obieg książki w środowiskach lokalnych XVI-XVIII wieku, historia, teoria i metodyka polskich bibliografii specjalnych (dziedzinowych, osobowych, regionalnych), rola i znaczenie bibliografii w kontekście naukowym, kulturowym i społecznym, praktyka bibliograficzna tj. sporządzanie bibliografii specjalnych (osobowych, zagadnieniowych, lokalnych), edytorstwo naukowe (historyczne i filologiczne), podstawy redagowania książki i innych form przekazu.

W kręgu zainteresowań badawczych pracowników Instytutu pozostają również takie kwestie, jak: przekształcenia środowiska informacyjnego, zarządzanie informacją, organizacja i reprezentacja wiedzy, teoria i wykorzystanie języków informacyjno-wyszukiwawczych, w tym projektowanie tezaursów i baz danych, zastosowania technologii komputerowych i teleinformatycznych, przemiany tradycyjnych form informa-

cji (bibliografie, katalogi, nagrania dźwiękowe, dokumenty oglądowe, wydawnictwa informacyjne itd.) w zmieniającym się środowisku informacyjno-komunikacyjnym, przetwarzanie języka naturalnego, informacyjna obsługa nauki, teoria informacji. Swymi badaniami pracownicy obejmują też problemy: mediateki i infocentra w systemie komunikacji społecznej oraz organizacja i zarządzanie informacją edukacyjną.

Istotne znaczenie mają badania odnoszące się do semiotyki przekazu informacji, lingwistycznego opisu informacji, zagadnień dotyczących języka kultury, mediów i reklamy, zagadnień komunikacji społecznej, książki i innych mediów w systemie komunikacji społecznej, społecznego obiegu książki i innych środków przekazu, edukacji i kultury czytelnictwa, medialnej i informacyjnej, współczesnego rynku książki i mediów dla młodego odbiorcy, historii czytelnictwa, metodologii badań czytelniczych.

Ponadto prowadzone są badania w zakresie wpływu świadomości społecznej na powstawanie różnych koncepcji kultury, determinantów rozwoju kultury, zmian kulturowych w kontekście obowiązujących systemów wartości, relacji kultury współczesnej w odniesieniu do przeszłości, dziejów kultury od jej początków do czasów współczesnych, miejsca kultury polskiej w kontekście dziedzictwa ogólnoludzkiego, roli książki i bibliotek w systemie kultury, kluczowych etapów rozwoju nauki w kontekście dziejów refleksji metanaukowej.

Na dziesięciolecie dorobek naukowy pracowników Instytutu składa się blisko 500 publikacji. Wśród nich znajdują się liczne monografie, prace zbiorowe, artykuły monograficzne w czasopiśmie krajowych i zagranicznych oraz materiałach konferencyjnych, wstępy do prac zbiorowych, redakcje czasopiśm i ksiąg pamiątkowych, bibliografie, katalogi, edycje źródłowe, recenzje, sprawozdania, komunikaty, a także artykuły popularnonaukowe publikowane również w językach obcych. Najważniejsze z nich to: Maria Juda: *Pismo drukowane w Polsce XV-XVIII wieku*. Lublin 2001; Artur Znajomki: *Bibliografie osobowe historyków polskich*. Lublin 2003; *Lublin a książka*, pod red. Antoniego Krawczyka i Elżbiety Józefowicz-Wisińskiej. Lublin 2004; Piotr Tafilowski: *Wojny włoskie 1494-1559*. Zabrze 2007 oraz *Mohács 29 VIII 1526*. Zabrze 2010; Zbigniew Osiński: *Technologie informacyjne w edukacji humanistycznej*. Toruń 2005 oraz *Janusz Jędrzejewicz - pilsudczyk i reformator edukacji 1885-1951*. Lublin 2007; Bożena Rejak: *Kulturowe aspekty języka mody*. Lublin 2008; *Z książką przez życie*, pod red. Antoniego Krawczyka. Lublin 2008; *Bestsellery – literatura popularna – odbiorcy. Empiryczne badania czytelnictwa*, pod red. Anna Dymmel, Lublin 2009; Anita Has-Tokarz: *Horror w literaturze współczesnej i filmie*. Lublin 2010; Maria Juda: *Polonia typographica Polonorum. Polskie przywileje drukarskie*. Lublin 2010; Jarosław Pacek: *Bibliografia w zmieniającym się środowisku społecznym*. Warszawa 2010; K. Stępień: *Folksonomie, czyli społecznościowe opisywanie treści*. Warszawa 2010; *Biblioteka, książka, informacja i Internet 2010*, pod red. Zbigniewa Osińskiego. Lublin 2010; Jadwiga Woźniak-Kasperek: *Wiedza i język informacyjny w paradygmacie*

sieciowym. Warszawa 2011; Maria Juda, Ewa Teodorowicz-Hellman, Ragnhild Lundgren: *Polonika w bibliotece katedralnej w Strangnas/The Polonica In the Library of Strangnas Cathedral*. Stockholm 2011; *Lublin a książka: centrum i peryferie*, pod red. Antoniego Krawczyka. Lublin 2011; *Kulturotwórcze i edukacyjne funkcje bibliotek publicznych. Teoria i praktyka*, pod red. Anity Has-Tokarz i Renaty Malesy. Lublin 2011; Jarosław Włodarczyk, Maria Pelczar: *Jan Heweliusz*. Radom 2011; *Kultura – historia- książka, Zbiór studiów*, pod red. Anny Dymmel, Bożeny Rejakowej. Lublin 2012; *Biblioteka, książka, informacja i Internet 2012*, pod red. Zbigniewa Osińskiego i Renaty Malesy. Lublin 2013; Zbigniew Osiński: *Działania aparatu bezpieczeństwa wobec oświaty na Lubelszczyźnie w latach 1944-1989*. Lublin 2013; Anna Dymmel: *Księgozbiory domowe w Lublinie w pierwszej połowie XIX wieku*. Lublin 2013; Piotr Tafilowski: *„Imago Turci”: studium z dziejów komunikacji społecznej w dawnej Polsce (1453-1572)*. Lublin 2013.

Na podkreślenie zasługuje duża aktywność pracowników w zakresie czynnego uczestnictwa w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. Od początku istnienia Instytutu, pracownicy uczestniczyli w sumie w ponad kilkuset konferencjach.

Pracownicy Instytutu czynnie włączają się w realizację projektów ogólnopolskich dotyczących promocji i modyfikacji kształcenia przyszłych kadr bibliotek i placówek informacyjnych. Jednym z nich był projekt *Aktualizacja kształcenia akademickiego bibliotekarzy pracujących w małych bibliotekach gminnych* realizowany był przez Polskie Towarzystwo Bibliologiczne Oddział Warszawski dzięki grantowi otrzymanemu z Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego.² Zakładał on korektę kształcenia uniwersyteckiego pod kątem przyszłych pracowników gminnych bibliotek publicznych. W projekcie wzięły udział wszystkie ośrodki akademickie kształcące w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. W Instytucie opracowano ofertę zarówno dla studiów I jak i II stopnia. Dla studiów I stopnia opracowano i wdrożono nowy przedmiot: *Małe biblioteki gminne – wprowadzenie do problematyki* oraz powiązaną z nim praktykę w małej bibliotece publicznej. Dla studentów studiów uzupełniających magisterskich opracowana została nowa specjalizacja: *Biblioteki publiczne w społeczeństwie wiedzy i informacji* oraz seminarium magisterskie – *Biblioteki publiczne w środowisku lokalnym*.³ Program specjalizacji przygotowany przez pracowników Instytutu został oceniony najwyżej ze wszystkich zgłoszonych do konkursu projektów.

Proces dydaktyczny realizowany w Instytucie opiera się o kształcenie na dwóch kierunkach: *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* (studia pierwszego i drugiego stopnia) oraz *informacja w e-społeczeństwie* (studia pierwszego stopnia). Programy

² Więcej informacji na temat projektu: <http://www.projekt.ptbow.pl/> [data dostępu 2 XII 2013]

³ Kształcenie bibliotekarzy na potrzeby środowisk lokalnych, programy kształcenia uniwersyteckiego / pod red. Ewy Chuchro, Mikołaja Ochmańskiego i Michała Zająca. T. 1- 2. Warszawa 2011

kształcenia studentów na obydwu kierunkach zostały skonstruowane w oparciu o zasady Europejskiego Systemu Transferu Punktów ECTS (*European Credit Transfer System*), które zmierzają do indywidualizacji toku nauczania i stworzenia warunków umożliwiających transfer studentów między poszczególnymi uczelniami krajowymi i zagranicznymi, kształcącymi w zakresie danego obszaru wiedzy.

Kształcenie na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* prowadzone jest w oparciu o własny program autorski, w którym położono nacisk na humanistyczne treści dyscypliny, z jednoczesnym uwzględnieniem zagadnień współczesnej masmediologii, problemów komputeryzacji i automatyzacji procesów bibliotecznych oraz krajowych i międzynarodowych systemów informacyjnych. Obejmuje on oprócz przedmiotów kanonicznych, obowiązkowych także przedmioty fakultatywne oraz praktyki zawodowe odbywane w placówkach bibliotecznych i ośrodkach informacji.

Absolwenci kierunku zdobywają ogólną wiedzę stanowiącą podstawę dla refleksji teoretycznej odnoszącej się do procesów informacyjnych oraz wiedzę z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. Legitymują się znajomością metod i technik stosowanych w procesach informacyjno-bibliotecznych, a w szczególności znajomością wszelkiego typu źródeł informacji, umiejętnością sprawnego wyszukiwania, selekcji i oceny jakości informacji, tworzenia źródeł informacji, znajomością metod pracy z czytelnikiem i użytkownikiem informacji, promowania bibliotek, informacji i czytelnika, znajomością prawa autorskiego, bibliotecznego i informacyjnego. Nabywają również wiedzę z zakresu dziejów kultury książki, mediów, edytorstwa filologicznego, historycznego i technicznego. Są przygotowani do pracy w różnych instytucjach działających w sferze komunikacji publicznej, kultury, edukacji, biznesu, nauki i administracji zajmujących się gromadzeniem, opracowaniem i udostępnianiem dokumentów i zbiorów informacji o dokumentach oraz systemów informacyjnych, a w szczególności we wszelkiego typu bibliotekach, ośrodkach i centrach informacji, pracowniach bibliograficznych, wydawnictwach, księgarniach i innych pokrewnych instytucjach.

Kształcenie na studiach II stopnia pogłębia wiedzę uzyskaną na studiach licencjackich. Szczegółowe treści programowe na kierunku odnoszą się do problemów związanych ze społeczeństwem wiedzy i informacji, terminologii specjalistycznej z dziedziny informacji naukowej, bibliotekoznawstwa i dziedzin pokrewnych oraz kierunków badawczych w informacji naukowej, bibliotekoznawstwie i bibliologii. Uwzględniają również zagadnienia zarządzania i marketingu w bibliotekarstwie i praktyce informacyjnej, infobrokerstwa, etyki i problematyki prawnej w działalności informacyjnej i bibliotecznej.

Absolwenci studiów II stopnia posiadają rozszerzoną i pogłębioną wiedzę teoretyczną z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, znajomość metod badawczych pozwalających na rozwiązywanie złożonych problemów naukowych. Legitymują się wiedzą teoretyczno-profesjonalną z zakresu przynajmniej jednej z pięciu oferowanych

specjalizacji: *Dawna książka, Biblioteki i mediateki w kulturze i społeczeństwie, Język w komunikowaniu społecznym, Organizacja i zarządzanie biblioteką oraz Informacja w środowisku cyfrowym*. Studia przygotowują do pracy w instytucjach zajmujących się zdobywaniem i przetwarzaniem informacji gospodarczej, do rozwoju własnej kariery zawodowej związanej z kierowaniem i zarządzaniem w instytucjach bibliotecznych, wydawniczych, księgarskich, archiwalnych, ośrodkach i oddziałach informacji, kierowaniem przedsięwzięciami w zakresie informacji elektronicznej, planowaniem i realizowaniem polityki informacyjnej w wymiarze dziedzinowym i terytorialnym, organizowaniem i prowadzeniem działalności naukowo-badawczej w dziedzinie informatologii i bibliologii.

Nabywane kompetencje w połączeniu z doskonalonymi na studiach II stopnia umiejętnościami praktycznymi wzmacniają pozycje absolwentów Instytutu na rynku pracy, szczególnie w obszarze edukacji, kultury, mediów, nauki i administracji. Ułatwiają także pogłębienie specjalistycznej wiedzy oraz zdobywanie kolejnych kompetencji zawodowych na studiach podyplomowych i doktoranckich.

Od roku akademickiego 2012/2013 w Instytucie uruchomiono studia I stopnia na kierunku *informacja w e-społeczeństwie*. Impulsem do podjęcia działań nad opracowaniem jego programu były zmiany wynikające z ekspansywnego rozwoju nowych technologii w społeczeństwie informacji i wiedzy. Studia te pozwalają studentom na zdobycie wiedzy ogólnej stanowiącej podstawę dla refleksji teoretycznej odnoszącej się do procesów zachodzących w społeczeństwie informacyjnym i gospodarce opartej na wiedzy, jak również wiedzy i umiejętności praktycznych dotyczących możliwości wykorzystania specjalistycznych technologii informacyjno – komunikacyjnych i narzędzi społecznościowych w trzech obszarach: nauce i edukacji, kulturze i mediach oraz administracji i gospodarce.

Absolwenci kierunku *informacja w e-społeczeństwie* legitymują się znajomością technik organizacji i tworzenia zasobów informacyjnych, wiedzą z zakresu wykorzystania technologii informacyjnych w rozwoju systemu usług, a także obsługi technologii informacyjnych i komunikacyjnych. W szczególności uzyskują wiedzę dotyczącą wszelkiego typu źródeł informacji, umiejętności sprawnego wyszukiwania, selekcji i oceny jakości informacji, tworzenia źródeł i zasobów informacji, wdrażania narzędzi cyfrowych. Zdobywają wiedzę i umiejętności praktyczne w zakresie metod pracy z użytkownikiem informacji oraz odbiorcą usług sektora publicznego i prywatnego, ich organizacji i promowania, rozwiązaniach prawnych dotyczących tych sfer. Posiadają ponadto wiedzę ogólną z zakresu socjologii, psychologii społecznej, komunikacji, nauki o kulturze i mediach, zarządzania i marketingu. Uzyskują też profesjonalną wiedzę, umiejętności i kompetencje w zakresie jednego z trzech bloków przedmiotów specjalistycznych: informacja w administracji i gospodarce, informacja w kulturze i mediach, informacja w nauce i edukacji. Są przygotowani do pracy w jednostkach administracji

publicznej i państwowej, biznesie, organizacjach społecznych, politycznych, fundacjach, stowarzyszeniach, mediach, instytucjach kulturalnych, placówkach naukowych i oświatowych oraz innych, zajmujących się planowaniem i realizowaniem polityki informacyjnej, zdobywaniem, przetwarzaniem i organizacją informacji elektronicznej.

W ofercie kształcenia proponowanej przez Instytut znalazła się również specjalizacja *Nowe technologie w społeczeństwie informacji i wiedzy (idee, narzędzia, usługi)*. Jest to jedna z 16 specjalizacji uruchomionych w roku akademickim 2011/2012 na Wydziale Humanistycznym UMCS w Lublinie. Specjalizacja – tak, jak i pozostałe – została opracowana w ramach szerszego przedsięwzięcia: projektu *UMCS dla rynku pracy i gospodarki opartej na wiedzy*, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013, Priorytet IV, Poddziałanie 4.1.1 „Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni”.⁴ Realizację tego projektu rozpoczęto w listopadzie 2010 roku, a jego zakończenie jest przewidywane na październik 2015 roku. Jest to kompleksowy projekt, mający za zadanie wprowadzić studentów na rynek pracy, realizowany w partnerstwie z takimi podmiotami gospodarczymi jak: Gmina Lublin, Aleph Polska Sp. z o.o. oraz Francuska Izba Przemysłowo-Handlowa w Polsce. Jego podstawowym celem jest wzmocnienie potencjału dydaktycznego lubelskiej uczelni poprzez poprawę jakości oferty edukacyjnej Wydziału Humanistycznego, Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, Wydziału Politologii i dostosowanie jej do potrzeb rynku pracy i oczekiwań pracodawców.

Specjalność *Nowe technologie w społeczeństwie informacji i wiedzy (idee, narzędzia, usługi)* przygotowuje studentów do aktywności społecznej związanej z wykorzystywaniem nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Przewidziane w programie zajęcia nastawione są na kształcenie kompetencji informacyjnych, tj. umiejętności wykorzystywania usług komputerowych i sieciowych, znajomości infrastruktury środowiska cyfrowego, tworzenia zasobów cyfrowych i zarządzania informacją w sieci.⁵

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej stwarza też szansę kształcenia i doskonalenia umiejętności zawodowych oraz rozwijania pasji naukowych na studiach podyplomowych. Realizacji tych celów służą 3-semestralne studia podyplomowe z *informacji naukowej i bibliotekoznawstwa*. Studia przeznaczone są dla osób posiadających wyższe wykształcenie (w tym licencjat) i pragnących uzyskać kwalifikacje

---

⁴UMCS dla rynku pracy, www.dlarynkupracy.umcs.pl [data dostępu: 2 XII 2013]

⁵Anita Has-Tokarz, Renata Małesa: Nowe specjalizacje w programie kształcenia studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UMCS, referat wygłoszony na VI Bałtyckiej Konferencji „Zarządzanie i Organizacja Bibliotek” - Bibliotekarze i czytelnicy w dobie nowych technologii i koncepcji organizacyjnych bibliotek, Gdańsk, 17 -18 maja 2012 r. [materiały w druku]

do pracy w różnego typu bibliotekach i ośrodkach informacji. Studia przeznaczone są także dla osób, które zamierzają podjąć zawód przyszłości - samodzielna pracę brokera informacji. Absolwenci studiów uzyskują kwalifikacje do pracy w bibliotekach różnego typu, m.in. publicznych i nowoczesnych mediotekach, naukowych oraz ośrodkach informacji. Osoby posiadające przygotowanie pedagogiczne uzyskują również kwalifikacje do pracy w bibliotekach szkolnych/mediatekach, szkolnych, centrach informacji i bibliotekach pedagogicznych. Na studiach podyplomowych prowadzonych w Instytucie efektem kształcenia istotnym na równi z nabyciem kompetencji zawodowych, jest wzmacnianie tożsamości lokalnej i kształtowanie postaw prospołecznych oraz uwrażliwienie na ochronę dziedzictwa narodowego. Absolwenci studiów chętnie angażują się w działalność społeczną o charakterze kulturalnym i edukacyjnym, aktywnie udzielają się w życiu społeczności lokalnych.

W roku akademickim 2013/2014 w ofercie studiów podyplomowych realizowanych przez Instytut pojawiły się trzy nowe propozycje: *Nowe technologie dla kultury i administracji*, *Nowe technologie w warsztacie nauczyciela*, *Tworzenie kolekcji cyfrowych*. Są to dwusemestralne studia doskonalące.

Studia *Nowe technologie dla kultury i administracji* umożliwiają słuchaczom zdobycie wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych związanych z wykorzystaniem nowych technologii w pracy instytucji kultury i administracji. *Nowe technologie w warsztacie nauczyciela* to studia adresowane do nauczycieli różnych przedmiotów, którzy chcą nabyć bądź udoskonalić kompetencje związane ze stosowaniem nowych technologii, form i metod kształcenia oraz wykorzystywaniem sieciowych zasobów edukacyjnych (narzędzia interaktywne i mobilne, e-learning, internetowe i multimedialne zasoby edukacyjne, e-podręczniki, platformy zdalnego nauczania i in.). Umożliwiają one zdobycie wiedzy i umiejętności praktycznych w zakresie wdrażania i stosowania nowoczesnych technologii na różnych poziomach kształcenia. Program studiów *Tworzenie kolekcji cyfrowych* stwarza szansę zdobycia wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych związanych z projektowaniem, tworzeniem i zarządzaniem kolekcjami cyfrowymi (biblioteki, archiwa, repozytoria, zbiory prywatne itp.).

Obok działalności naukowej i dydaktycznej pracownicy Instytutu podejmują wiele innych działań i projektów, w których realizacje zaangażowani są również studenci macierzystych kierunków. Wymienić tu warto takie przedsięwzięcie jak sieciowy Wortal Otwartej Wiedzy (WOW). Celem tego projektu jest utworzenie konwergentnej, interoperacyjnej i multimedialnej platformy, scalającej różne usługi informacyjne, a służącej do wymiany informacji i wiedzy pomiędzy nauką, edukacją i biznesem. Platformę WOW podporządkowano nadrzędnemu zadaniu, jakim jest rozwój nauki o informacji w Polsce. Szczegółowe zadania platformy WOW koncentrują się wokół następujących obszarów: tworzenie Katalogu Internetowego zawierającego opisy i odesłania do wysokiej jakości, wartościowych zasobów sieciowych; umożliwienie prowadzenia

blogów bibliotekarskich, naukowych i studenckich; uruchomienie internetowego radia oraz TV, możliwości przechowywania podcastów, prezentacji multimedialnych (tematycznych), prezentujących problemy nauki; uruchomienie biblioteki cyfrowej (wydziałowa lub dziedzinowa), archiwizacja informacji uniwersyteckich dotyczących nauki o informacji, bibliotek itp. (biblioteka będzie mogła jednocześnie pełnić funkcję repozytorium tekstów naukowych); udostępnianie zainteresowanym pracownikom naukowym, bibliotekom i placówkom związanym z działalnością informacyjną przestrzeni dyskowej na serwerze, w celu instalacji własnej strony, prowadzenia bloga, przechowywania plików; integracja informacji pochodzących z różnych ośrodków bibliotecznych i naukowych (konferencje, ogłoszenia, praca itp.); stworzenie przestrzeni informacyjnej umożliwiającej transfer wiedzy pomiędzy nauką a biznesem (producenci i dystrybutorzy oprogramowania, wydawcy, firmy infobrokerskie, ośrodki promocji książki i czytelnictwa itp.); możliwość stworzenia przestrzeni do nauczania zdalnego, kursy dla nauki, edukacji, biznesu (udostępnianie konferencji, wykładów itp. online); założenie branżowego czasopisma naukowego w wersji elektronicznej.

Inne działania realizowane przez Instytut to m.in.: KINIA (Katalog Internetowy Nauki o Informacji), którego idea jest stworzenie otwartego polskiego gatewaya zbierającego adresy do stron związanych przedmiotowo lub poprzez wypełniane funkcje z bibliotekoznawstwem, informacją naukową czy też nauką o informacji. Korzystanie z katalogu, zarówno dodawanie linków, jak i korzystanie z już zamieszczonych jest całkowicie darmowe, twórcy nie pobierają z tego tytułu żadnych opłat.⁶

Warto także wymienić inicjatywę MERCATOR. Jest to katalog zasobów Internetu związanych tematycznie z zakresem nauczania na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*. Stanowi on studencką inicjatywę naukową, funkcjonuje jako część oficjalnej strony internetowej Studenckiego Koła Informacji Naukowej „Palimpsest”.⁷

Od początku istnienia Instytutu, postawiono na ożywienie współpracy jednostki zarówno na arenie krajowej, jak i międzynarodowej. W obszarze naukowym i dydaktycznym Instytut współpracuje z: Social Communication and Information Science Department Narodowego Uniwersytetu „Lwowska Politechnika” (Ukraina), Centrum for Pedagogisk Inspiration Malmo, Stockholm University, Institute of Slavic Languages and Literatures oraz Library and Information Science, Departament of Arts and Cultural Science, University Lund (Szwecja), Rosyjską Biblioteką Narodową w Sankt Petersburgu i Briańskim Państwowym Uniwersytetem (Rosja) oraz National Technical Library w Pradze (Czechy). Współpraca dotyczy wspólnych projektów badawczych,

---

⁶ Zob.: <http://www.kinia.czytelnia.net> [data dostępu: 2 XII 2013]; S. Kotuła, J. Pacek, P. Zieliński, Projekt, założenia i realizacja Internetowego Katalogu Nauki o Informacji (KINIA) - <http://kinia.czytelnia.net/> *Folia Bibliologica* 2010 R. 52 s. 141-147

⁷ <http://palimpsest.umcs.lublin.pl/katalog> [data dostępu 2 XII 2013]

udziału w konferencjach, wymiany studenckiej oraz kwerend i konsultacji naukowych. Jej owocem są ponadto ogłaszane drukiem publikacje oraz wyjazdy studyjne i naukowe pracowników.

Współpraca z placówkami krajowymi obejmuje: organizowanie praktyk i wycieczek dla studentów, warsztaty i szkolenia prowadzone przez firmy oferujące systemy biblioteczne (m.in. Aleph Polska, MOL sp. z o.o, IBBC Group), wykłady i prelekcje dotyczące wykorzystania nowych technologii w procesach gromadzenia i udostępniania informacji (m.in. Thomson Reuters, Sokrates software). Projekty realizowane wspólnie z towarzystwami naukowymi, instytucjami kultury oraz przedsiębiorcami wzbogacają ofertę dydaktyczną Instytutu, dając studentom i pracownikom dodatkowe kompetencje.

Niezwykle istotna jest współpraca Instytutu realizowana w wymiarze regionalnym i lokalnym. Obejmuje ona wspólne przedsięwzięcia podejmowane ze środowiskiem bibliotekarskim Lublina i Lubelszczyzny. Przybierają one różne formy. Główne obszary działań to współpraca wydawnicza, organizowanie praktyk zawodowych dla studentów, udział pracowników bibliotek w procesach dydaktycznych, uczestnictwo w wykładach i prelekcjach, organizacja i udział w konferencjach, współpraca z kołami naukowymi działającymi przy Instytucie, wzajemne indywidualne doradztwo merytoryczne oraz informacja o inicjatywach, naukowych, kulturalnych i promocyjnych.

Współpraca wydawnicza obejmuje głównie wydawane wspólnie z Biblioteką UMCS czasopismo *Folia Bibliologica*. Rocznik ten wydawany wcześniej jako *Biuletyn Biblioteki UMCS*, od rocznika 34/35 (1986/1987) stanowi wspólne przedsięwzięcie Biblioteki Głównej UMCS oraz początkowo Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa, a od powstania w 2003 roku – Instytutu Bibliotekoznawstwa. Czasopismo to obejmuje szeroko rozumianą problematykę bibliologiczną. Pracownicy Instytutu wchodzi w skład kolegium redakcyjnego. Czasopismo zawiera artykuły, recenzje i sprawozdania. Współpraca wydawnicza łączy też Instytut z Wojewódzką Biblioteką Publiczną im. H. Łopacińskiego. Część pracowników Instytutu należy do Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego, które wydaje czasopismo *Bibliotekarz Lubelski*. Pracownicy Instytutu nie tylko publikują na jego łamach, ale również recenzują i redagują materiały.

Ważną formą współpracy jest organizowanie praktyk zawodowych. Każdego roku działające w regionie biblioteki, placówki informacyjne, instytucje kultury, administracji, media, itp. umożliwiają studentom odbywanie praktyk, staży i wolontariatu.

Współpraca pomiędzy Instytutem a lubelskimi placówkami informacyjnymi znacznie ożywiła się od momentu powstania studenckich kół naukowych. Do ważniejszych inicjatyw zrzeszonych w nich studentów należy zaliczyć: utworzenie w ramach strony internetowej koła, serwisu informacyjnego o nowościach wydawniczych w filiach MBP, zbiórkę książek dla zniszczonej pożarem Biblioteki Szkoły Podstawowej w Żuli-

nie, wspólnie organizowane wykłady dla studentów i pracowników, wolontariat, w którego ramach studenci dostarczają książki do domów osób chorych i niepełnosprawnych oraz wiele innych. Jak podkreślają władze partnerskich bibliotek, współpracę z kołami uważają za przykład efektywnego współdziałania instytucji działających na rzecz rozwoju i popularyzacji książki i czytelnictwa.

Do innych form współpracy zaliczyć można: udział przedstawicieli Instytutu Bibliotekoznawstwa w Radach Bibliotecznych, wzajemne konsultacje merytoryczne oraz przekazywanie przez pracowników Instytutu swoich publikacji do Biblioteki Cyfrowej UMCS.⁸

Światowe tendencje związane z rozwojem współczesnej informatologii postawiły Instytut przed koniecznością dokonania rewizji dotychczasowej koncepcji kształcenia. Wyzwaniem stało się dostosowanie jej do wymogów współczesnego rynku pracy i potrzeb zmieniającego się społeczeństwa. Impulsem do podjętych w ostatnim czasie prac nad przygotowaniem programu nowego kierunku studiów, był także spadek zainteresowania macierzystym kierunkiem kształcenia, wynikający ze zmian prawnych związanych z deregulacją niektórych zawodów, w tym bibliotekarza. W miejsce wygaszanego kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*, Instytut planuje wprowadzić nowe studia I i II stopnia - *informatologia stosowana*. Z punktu widzenia przyszłych potrzeb studentów istotne jest nie tylko poznanie wiedzy, lecz także, a może przede wszystkim nabycie kompetencji w zakresie wykorzystywania wiedzy w praktyce. Dlatego też nazwa nowotworzonego kierunku studiów, oprócz nazwy dyscypliny naukowej, zawiera określenie wskazujące na praktyczny wymiar poznawania tej dyscypliny. Analogiczną zasadę przyjęły już niektóre uczelnie tworząc kierunki bazujące na wiedzy mającej praktyczne zastosowanie. Przykładem są kierunki typu Informatyka stosowana prowadzone na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie, Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu i Politechnice Krakowskiej oraz Lingwistyka stosowana na Uniwersytecie Warszawskim, Wrocławskim i Gdańskim (oraz kilku innych). Stąd też przyjęcie nazwy *Informatologia stosowana* wydaje się wystarczająco uzasadnione, mimo, że będzie to posunięcie pionierskie w przypadku nazewnictwa stosowanego na świecie i w kraju wobec kształcenia opartego o dyscyplinę zwaną informatologią lub nauką o informacji.

Uruchomienie nowego kierunku planowane jest od roku akademickiego 2014/2015. Towarzyszyć temu będą kolejne awanse kadry, zdobywającej stopnie naukowe w zakresie bibliologii i informatologii, jak i projektowana wewnętrzna restrukturyzacja organizacyjna.

---

⁸ Renata Małesa: Formy współpracy instytucji naukowej z bibliotekami lubelskimi. Na przykładzie Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informatologii UMCS, Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego, Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego oraz Biblioteki Głównej UMCS. W: Współpraca bibliotek na szczeblu regionalnym, krajowym, międzynarodowym / pod red. M. Wojciechowskiej. Gdańsk 2011 s. 245 – 252

Pomimo zaledwie dziesięcioletniego okresu funkcjonowania Instytutu jako autonomicznej organizacyjnie jednostki, udało się wypracować stabilną pozycję, zarówno w strukturze wewnętrznej Uniwersytetu, jak i na arenie krajowej. Dotychczasowy dorobek naukowy, rozwój kadrowy, lokalowy i materiałowy, działania podejmowane na rzecz podniesienia jakości kształcenia oraz aktualizacji i uatrakcyjnienia oferty dydaktycznej stanowią potwierdzenie dynamicznego rozwoju Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UMCS, wskazując na słuszność przyjętej i konsekwentnie realizowanej strategii działania.

Publikacje pracowników IBiIN UMCS
[galeria-facebook]

Pracownia komputerowa IBiIN UMCS w Lublinie

Profil IBiIN UMCS na facebooku